Emro Science and Education
Open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz

OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 2 No. 2 (2026) · “Milliy statistika tizimida yangi bosqich: barqaror rivojlanish maqsadlari, xalqaro standartlar va zamonaviy tende...

“MILLIY STATISTIKA TIZIMIDA YANGI BOSQICH: BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI, XALQARO STANDARTLAR VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR”

NARXLAR O’SISHI VA INFLYATSIYA: STATISTIK YONDASHUV

ABDURAZZOQOV ABDURASHID ABDURAUF O’G’LI
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari fakulteti 3-bosqich talabasi
abdurazzoqov1136@gmail.com (+998 90 022-11-36)
Ilmiy rahbar: Iqtisodiy statistika kafedrasi dots.i.f.b.f.d
AKBAROVA BARNO SHUXRATOVNA
barnoakbarova2019@gmail.com

Annotatsiya: *Mazkur ilmiy maqolada narxlar o‘sishi va inflyatsiya jarayonlari statistik yondashuv asosida kompleks tarzda tahlil qilinadi. Tadqiqotda inflyatsiyaning iqtisodiy mohiyati, uning kelib chiqish sabablari hamda makroiqtisodiy barqarorlikka ta’siri nazariy va amaliy jihatdan yoritilgan. Shuningdek, inflyatsiyani o‘lchashda qo‘llaniladigan asosiy statistik ko‘rsatkichlar, jumladan, iste’mol narxlari indeksi, o‘sish sur’atlari va regressiya modellari keng ko‘rib chiqilgan.*

Maqola doirasida O‘zbekiston iqtisodiyoti misolida so‘nggi-yillardagi inflyatsiya dinamikasi statistik ma’lumotlar asosida tahlil qilinib, uning o‘zgarish tendensiyalari aniqlangan. Tadqiqot natijalari narxlar darajasining o‘zgarishi pul-kredit siyosati, tashqi iqtisodiy omillar va ichki bozor muvozanati bilan chambarchas bog‘liqligini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, inflyatsiya darajasining aholining real daromadlari va turmush darajasiga ta’siri asoslab berilgan.

Olingan natijalar asosida inflyatsiyani samarali nazorat qilish va prognozlash bo‘yicha ilmiy asoslangan xulosalar hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan. Statistik yondashuvning qo‘llanilishi inflyatsiya jarayonlarini chuqurroq anglash va iqtisodiy qarorlar qabul qilishda muhim ahamiyat kasb etishi ta’kidlangan.

Kalit so’zlar: *inflyatsiya, narxlar darajasi, narxlar indeksi, iste’mol narxlari indeksi (INI), statistik tahlil, iqtisodiy o‘sish, makroiqtisodiy barqarorlik, regressiya modeli, vaqt qatorlari, pul-kredit siyosati, real daromad, inflyatsiya darajasi, iqtisodiy indikatorlar*

РОСТ ЦЕН И ИНФЛЯЦИЯ: СТАТИСТИЧЕСКИЙ ПОДХОД

Аннотация: *В данной научной статье процессы роста цен и инфляции анализируются комплексно на основе статистического подхода. В исследовании раскрываются экономическая сущность инфляции, её причины возникновения, а также влияние на макроэкономическую стабильность как в теоретическом, так и в практическом аспектах. Кроме того, подробно рассматриваются основные статистические показатели, используемые для измерения инфляции, включая индекс потребительских цен, темпы роста и регрессионные модели.*

Published: 05.06.2026

Cite this article: Abdurazzoqov Abdurashid Abdurauf o’g’li, Akbarova Barno Shuxratovna (2026). Narxlar o’sishi va inflyatsiya: statistik yondashuv. Emro Science and Education, 2(2). https://journal.emro.uz/public/maqola/811

© 2026 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

“MILLIY STATISTIKA TIZIMIDA YANGI BOSQICH: BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI, XALQARO STANDARTLAR VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR”

В рамках статьи на примере экономики Узбекистана проводится статистический анализ динамики инфляции за последние годы и выявляются тенденции её изменения. Результаты исследования показывают, что изменения уровня цен тесно связаны с денежно-кредитной политикой, внешнеэкономическими факторами и внутренним рыночным равновесием. Также обосновано влияние уровня инфляции на реальные доходы населения и уровень жизни. На основе полученных результатов разработаны научно обоснованные выводы и практические рекомендации по эффективному контролю и прогнозированию инфляции. Подчёркивается, что применение статистического подхода имеет важное значение для более глубокого понимания инфляционных процессов и принятия экономических решений.

Ключевые слова: *инфляция, уровень цен, индекс цен, индекс потребительских цен (ИПЦ), статистический анализ, экономический рост, макроэкономическая стабильность, регрессионная модель, временные ряды, денежно-кредитная политика, реальные доходы, уровень инфляции, экономические индикаторы.*

PRICE GROWTH AND INFLATION: A STATISTICAL APPROACH

Annotation: *This scientific article provides a comprehensive analysis of price growth and inflation processes based on a statistical approach. The study examines the economic essence of inflation, its causes, and its impact on macroeconomic stability from both theoretical and practical perspectives. In addition, the main statistical indicators used to measure inflation are extensively reviewed, including the Consumer Price Index, growth rates, and regression models.*

Within the scope of the article, a statistical analysis of inflation dynamics in the economy of Uzbekistan over recent years is conducted, and its trends are identified. The results of the study show that changes in the price level are closely linked to monetary policy, external economic factors, and internal market equilibrium. The impact of inflation on households’ real incomes and living standards is also substantiated. Based on the obtained results, scientifically grounded conclusions and practical recommendations for effective inflation control and forecasting have been developed. It is emphasized that the application of a statistical approach is crucial for a deeper understanding of inflation processes and for making economic decisions.

Keywords: *inflation, price level, price index, Consumer Price Index (CPI), statistical analysis, economic growth, macroeconomic stability, regression model, time series, monetary policy, real income, inflation rate, economic indicators.*

Kirish

Inflyatsiya zamonaviy makroiqtisodiy tizimda muhim o‘rin tutuvchi murakkab iqtisodiy jarayon bo‘lib, u umumiy narxlar darajasining uzoq muddatli

o‘sishi sifatida namoyon bo‘ladi. Ushbu hodisa iqtisodiyotning deyarli barcha tarmoqlariga ta’sir ko‘rsatib, pulning xarid qobiliyati, aholi daromadlari va iste’mol strukturasi o‘zgarishiga olib keladi. Shu jihatdan inflyatsiya iqtisodiy barqarorlikni baholashda asosiy indikatorlardan biri hisoblanadi. Narxlar darajasining o‘zgarishi iqtisodiy subyektlarning qaror qabul qilish jarayoniga bevosita ta’sir qiladi. Xususan, ishlab chiqaruvchilar xarajatlarni optimallashtirishga intilsa, iste’molchilar esa o‘z xarid strategiyasini qayta ko‘rib chiqishga majbur bo‘ladi. Natijada bozor muvozanati o‘zgarib, iqtisodiyotda noaniqlik darajasi ortadi.

Inflyatsiya jarayonining chuqurlashuvi ishlab chiqarish xarajatlarining oshishi, pul massasining kengayishi hamda tashqi iqtisodiy omillar bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. Bunday sharoitda narxlar dinamikasini statistik jihatdan tahlil qilish zarurati yuzaga keladi. Statistik usullar inflyatsiyaning nafaqat darajasini, balki uning o‘zgarish tendensiyalari va asosiy determinantlarini aniqlash imkonini beradi. Shu bilan birga, inflyatsiya iqtisodiy siyosatni shakllantirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Pul-kredit siyosati, narxlar barqarorligi va investitsiya muhitini yaxshilash kabi yo‘nalishlar bevosita inflyatsiya darajasiga bog‘liq holda amalga oshiriladi. Shu sababli uni doimiy monitoring qilish va ilmiy asoslangan statistik tahlil usullaridan foydalanish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi inflyatsiya jarayonini statistik yondashuv asosida chuqur tahlil qilish, uning iqtisodiy tizimga ta’sir mexanizmlarini aniqlash hamda olingan natijalar asosida amaliy xulosalar va takliflar ishlab chiqishdan iboratdir.

Adabiyotlar tahlili

Inflyatsiya iqtisodiy nazariyada eng ko‘p o‘rganilgan makroiqtisodiy jarayonlardan biri bo‘lib, uning mohiyati va sabablari turli ilmiy maktablar tomonidan turlicha talqin qilingan. Klassik iqtisodiy nazariyada, jumladan **David Rikardo** va **Adam Smit** ishlarida narxlar darajasining o‘zgarishi asosan bozor muvozanati va ishlab chiqarish omillariga bog‘liq holda tushuntiriladi. Ularning yondashuviga ko‘ra, narxlar o‘sishi iqtisodiyotdagi real ishlab chiqarish hajmi bilan chambarchas bog‘liqdir. Keyinchalik, **Jon Meynard Keyns** tomonidan ishlab chiqilgan keynschilik nazariyasi inflyatsiyani yalpi talab va yalpi taklif o‘rtasidagi nomutanosiblik natijasi sifatida izohlaydi. Keynsning fikricha, iqtisodiyotda talab ortishi ishlab chiqarish quvvatidan yuqori bo‘lsa, bu narxlar darajasining oshishiga olib keladi. Shu sababli davlatning fiskal va pul-kredit siyosati inflyatsiyani boshqarishda muhim rol o‘ynaydi.

XX asr o‘rtalarida **Milton Fridman** va monetaristlar maktabi inflyatsiyani “har doim va har yerda pul fenomeni” sifatida talqin qildi. **Fridman** nazariyasiga ko‘ra, inflyatsiyaning asosiy sababi pul massasining iqtisodiy o‘sishdan tezroq

kengayishidir. Bu yondashuvda Markaziy bank siyosati asosiy hal qiluvchi omil sifatida qaraladi [10].

Statistik va empirik tadqiqotlarda inflyatsiyani o‘lchash va tahlil qilishda ko‘plab indikatorlar qo‘llaniladi. Xususan, **iste’mol narxlari indeksi (Consumer Price Index – CPI)** eng keng tarqalgan ko‘rsatkich hisoblanadi. CPI orqali ma’lum davr ichida iste’mol savatchasidagi tovar va xizmatlar narxlarining o‘zgarishi o‘lchanadi. Shuningdek, **YaIM deflyatori (GDP deflator)** ham inflyatsiyani baholashda muhim indikator bo‘lib, u barcha ishlab chiqarilgan tovar va xizmatlar narxlarining o‘rtacha o‘zgarishini aks ettiradi. Bu ko‘rsatkich CPI dan farqli ravishda faqat iste’mol emas, balki butun iqtisodiy ishlab chiqarishni qamrab oladi.

Zamonaviy iqtisodiy tadqiqotlarda inflyatsiyani tahlil qilishda vaqt qatorlari (time series analysis) va ekonometrik modellar keng qo‘llaniladi. Jumladan, **ARIMA modellari** (Box-Jenkins yondashuvi) inflyatsiyani prognozlashda samarali vosita sifatida tan olingan. Shuningdek, **Fillips egri chizig‘i** (A. W. Phillips) inflyatsiya va ishsizlik o‘rtasidagi teskari bog‘liqlikni ko‘rsatadi, bu esa makroiqtisodiy siyosatni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega [13].

O‘zbekiston va MDH davlatlari bo‘yicha olib borilgan tadqiqotlarda (masalan, Markaziy bank va Jahon banki hisobotlari) inflyatsiya asosan quyidagi omillar bilan izohlanadi: import narxlarining o‘zgarishi, valyuta kursi tebranishi, ichki talabning o‘sishi hamda energiya resurslari narxlaridagi o‘zgarishlar. Shunday qilib, mavjud ilmiy adabiyotlar inflyatsiyani bir omilli emas, balki ko‘p omilli murakkab iqtisodiy jarayon sifatida ko‘rsatadi. Bu esa uni statistik va ekonometrik usullar yordamida chuqur tahlil qilish zarurligini tasdiqlaydi.

Muammoning o‘rganilganlik darajasi

Inflyatsiya va narxlar o‘sishi masalasi iqtisodiy nazariyada keng o‘rganilgan bo‘lib, ushbu muammo turli davrlarda turli iqtisodiy maktab vakillari tomonidan tahlil qilingan. Mazkur yo‘nalishda olib borilgan ilmiy tadqiqotlar inflyatsiyaning mohiyati, sabablari va iqtisodiyotga ta’sirini chuqur yoritib beradi.

Klassik iqtisodiy maktab vakillari, jumladan Adam Smit va David Rikardo narxlar shakllanishini bozor mexanizmlari, talab va taklif muvozanati bilan izohlaganlar. Ularning fikricha, narxlar o‘zgarishi asosan real ishlab chiqarish omillari bilan bog‘liq bo‘lib, uzoq muddatda bozor o‘z-o‘zini muvozanatlashtiradi [8].

Keyinchalik John Meynard Keyns tomonidan ishlab chiqilgan nazariyada inflyatsiya yalpi talabning ortishi bilan bog‘liq holda tushuntiriladi. Keyns inflyatsiyani iqtisodiyotdagi ortiqcha talab natijasi sifatida baholab, davlatning fiskal va pul-kredit siyosati orqali uni tartibga solish mumkinligini ta’kidlaydi [9].

Monetarizm maktabi vakili Milton Fridman esa inflyatsiyani pul massasining ortiqcha o‘sishi bilan izohlaydi. U “inflyatsiya har doim va har yerda

pul fenomenidir” degan mashhur g‘oyani ilgari surgan bo‘lib, inflyatsiyani nazorat qilishda markaziy bank siyosatining hal qiluvchi rolini asoslab beradi [10].

Empirik tadqiqotlarda inflyatsiya darajasini o‘lchashda iste’mol narxlari indeksi (CPI) va YaIM deflyatori kabi statistik ko‘rsatkichlar keng qo‘llaniladi. Zamonaviy tadqiqotchilar inflyatsiyani prognozlashda vaqt qatorlari tahlili va ekonometrik modellar, xususan ARIMA va regressiya usullaridan foydalanish samarali ekanligini ta’kidlaydilar [11].

O‘zbekistonlik olimlar tomonidan ham inflyatsiya jarayonlari o‘rganilgan. Xususan, Q.X. Abdurahmonov iqtisodiy statistikada narxlar indekslarini hisoblash usullarini batafsil yoritgan bo‘lsa, B.T. Salimov makroiqtisodiy tahlil doirasida inflyatsiyaning milliy iqtisodiyotga ta’sirini o‘rgangan [1]. Shuningdek, mahalliy tadqiqotlarda inflyatsiya darajasiga valyuta kursi, import narxlari va ichki talab kabi omillar sezilarli ta’sir ko‘rsatishi qayd etilgan [2].

Shunday qilib, mavjud ilmiy tadqiqotlar inflyatsiyani ko‘p omilli va murakkab iqtisodiy jarayon sifatida talqin qiladi. Biroq, uni aniq statistik baholash va real ma’lumotlar asosida tahlil qilish masalasi doimo dolzarb bo‘lib qolmoqda. Shu sababli mazkur maqolada inflyatsiya jarayoni aynan statistik yondashuv asosida chuqurroq o‘rganiladi.

Tahlil va natijalar

Inflyatsiya jarayonini statistik tahlil qilishda O‘zbekiston Respublikasi rasmiy ma’lumotlari asosida 2020–2024-yillar oralig‘idagi iste’mol narxlari indeksi va inflyatsiya darajalari ko‘rib chiqildi [5]. Ushbu davr iqtisodiyotda narxlar o‘zgarishining sezilarli dinamikasini aks ettiradi.

Inflyatsiya dinamikasi

Quyidagi ma’lumotlar asosida inflyatsiya darajasi o‘zgarishi kuzatildi:

- 2020-yil — 11.1%
- 2021-yil — 10.0%
- 2022-yil — 12.3%
- 2023-yil — 8.8%
- 2024-yil — 9.5% (taxminiy rasmiy prognozlar asosida)

Ushbu ko‘rsatkichlardan ko‘rinadiki, inflyatsiya eng yuqori darajaga 2022-yilda yetgan, so‘ngra pasayish tendensiyasi kuzatilgan.

O‘rtacha inflyatsiya darajasi

O‘rtacha arifmetik inflyatsiya quyidagi formula asosida hisoblandi:

$$\bar{x} = \frac{11.1 + 10.0 + 12.3 + 8.8 + 9.5}{5}$$

Hisob natijasiga ko‘ra: **O‘rtacha inflyatsiya ≈ 10.34%** Bu shuni anglatadiki, tahlil qilingan davrda narxlar o‘sishi o‘rtacha ikki xonali darajada saqlanib qolgan.

O‘sish va pasayish tahlili

Inflyatsiya dinamikasi bo‘yicha-yillik o‘zgarishlar quyidagicha:

- 2021-yilda 2020-yilga nisbatan pasayish: **11.1% → 10.0% (−1.1%)**
- 2022-yilda keskin o‘sish: **10.0% → 12.3% (+2.3%)**
- 2023-yilda sezilarli pasayish: **12.3% → 8.8% (−3.5%)**
- 2024-yilda nisbatan barqarorlashuv: **8.8% → 9.5% (+0.7%)**

Bu dinamikadan ko‘rinadiki, inflyatsiya “tebranuvchi pasayish” tendensiyasiga ega bo‘lgan.

O‘sish sur’ati (umumiy tendensiya)

Umumiy tendensiyani baholash uchun boshlang‘ich va oxirgi yil asosida geometrik o‘sish sur’ati hisoblandi:

$$\bar{T} = \left(\frac{9.5}{11.1}\right)^{1/4}$$

Natija: **o‘rtacha yillik pasayish tendensiyasi mavjud**

Bu inflyatsiya umumiy jihatdan biroz barqarorlashganini ko‘rsatadi.

Olingan statistik natijalar inflyatsiya jarayoni bir maromda emas, balki tashqi va ichki iqtisodiy omillarga sezgir ekanligini tasdiqlaydi. Shu sababli inflyatsiyani prognoz qilishda oddiy tavsif emas, balki statistik modellar va ekonometrik yondashuv zarur hisoblanadi.

Xulosa va takliflar

Inflyatsiya jarayonini statistik tahlil qilish natijalari shuni ko‘rsatadiki, narxlar barqarorligini ta’minlash nafaqat iqtisodiy siyosat, balki doimiy monitoring va ilmiy asoslangan qarorlarni talab qiladi. Shu nuqtai nazardan, quyidagi amaliy va ilmiy takliflar ishlab chiqildi:

1. Statistik monitoring tizimini takomillashtirish

Inflyatsiya darajasini yanada aniq baholash uchun iste’mol savatchasi tarkibini muntazam yangilab borish zarur. Bu CPI ko‘rsatkichining real iqtisodiy holatni to‘liqroq aks ettirishiga yordam beradi.

2. Ekonometrik modellarni keng qo‘llash

Inflyatsiyani prognoz qilishda oddiy statistik usullardan tashqari ARIMA, VAR kabi ekonometrik modellarni joriy etish tavsiya etiladi. Bu narxlar dinamikasini oldindan aniqlash imkoniyatini oshiradi.

3. Pul-kredit siyosatini muvozanatlash

Markaziy bank tomonidan pul massasining nazoratsiz oshishining oldini olish muhimdir. Pul taklifi va iqtisodiy o‘sish o‘rtasidagi muvozanat inflyatsiyani barqarorlashtirishda asosiy omil hisoblanadi.

4. Import narxlariga bog‘liqlikni kamaytirish

Tashqi bozordagi narx o‘zgarishlarining ichki inflyatsiyaga ta’sirini kamaytirish uchun mahalliy ishlab chiqarishni qo‘llab-quvvatlash va import o‘rnini bosuvchi mahsulotlar ulushini oshirish zarur.

5. Statistik ma’lumotlarning ochiqligini oshirish

Inflyatsiya bilan bog‘liq ma’lumotlarni keng jamoatchilik va tadqiqotchilar uchun ochiq qilish ilmiy tahlil sifatini oshiradi va iqtisodiy qarorlar shaffofligini ta’minlaydi.

Inflyatsiyani samarali boshqarish uchun faqat iqtisodiy choralar emas, balki chuqur statistik tahlil va ilmiy prognozlash tizimi ham zarur. Yuqoridagi takliflar amalga oshirilsa, narxlar barqarorligini ta’minlash va iqtisodiy o‘sishni qo‘llab-quvvatlash imkoniyati sezilarli darajada oshadi deb hisoblayman.

Ushbu maqolada narxlar o‘sishi va inflyatsiya jarayonlari statistik yondashuv asosida tahlil qilindi. Olingan natijalarga ko‘ra, inflyatsiya iqtisodiyotda juda muhim ko‘rsatkich bo‘lib, u narxlar darajasi, aholining daromadi va umumiy iqtisodiy barqarorlikka bevosita ta’sir qiladi.

Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, so‘nggi yillarda inflyatsiya darajasi ba’zi yillarda oshgan, ba’zi yillarda esa pasaygan. Lekin umumiy holatda u asta-sekin barqarorlashish tendensiyasiga ega. Ayniqsa, 2022-yildagi o‘sishdan keyin keyingi yillarda biroz pasayish kuzatilgani iqtisodiy choralar ma’lum darajada samara berayotganini bildiradi. Ushbu maqolada men shunday xulosaga keldimki, inflyatsiyani faqat nazariy jihatdan emas, balki doimiy statistik ma’lumotlar asosida tahlil qilib borish juda muhim. Chunki iqtisodiy vaziyat tez o‘zgaradi va bu o‘zgarishlarni vaqtida tushunish to‘g‘ri qaror qabul qilishga yordam beradi. Umuman olganda, inflyatsiyani statistik usullar bilan o‘rganish uning kelajakdagi o‘zgarishini oldindan taxmin qilishga yordam beradi va iqtisodiy barqarorlikni ta’minlashda muhim ahamiyatga ega deb hisoblayman.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati:

1. Abdurahmonov Q.X. – Iqtisodiy statistika. O‘zbekiston yozuvchilar uyushmasi nashriyoti.
2. Salimov B.T. – Makroiqtisodiy tahlil va prognozlash. TDIU nashriyoti.
3. G‘ulomov S.S. – Iqtisodiy rivojlanish nazariyasi. Toshkent, “Fan” nashriyoti.
4. O’zbekiston Respublikasi Milliy Statistika Qo’mitasi (2020–2024).
5. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki – yillik inflyatsiya hisobotlari.
6. Jahon banki ma’lumotlar bazasi – Inflyatsiya ko‘rsatkichlari (2024).
7. Xalqaro valyuta jamg‘armasi (IMF) – Jahon iqtisodiy istiqbollari hisobotlari.
8. Adam Smith. *The Wealth of Nations*.
9. Keynes, J. M. (1936). *Bandlik, foiz va pulning umumiy nazariyasi*.
10. Friedman, M. (1963). *Inflyatsiya: sabablari va oqibatlari*.
11. Mankiw, N. G. (2021). *Makroiqtisodiyot*. Worth Publishers.

12. Samuelson, P. A., & Nordhaus, W. D. (2010). *Iqtisodiyot*. McGraw-Hill.
13. Box G.E.P., Jenkins G.M. *Time Series Analysis*

IQTISODIY
STATISTIKA KAFEDRASI
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

“MILLIY STATISTIKA TIZIMIDA YANGI BOSQICH: BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI, XALQARO STANDARTLAR VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR”

ICHKI VA TASHQI QARZ, QISQA VA UZOQ MUDDATLI QARZNI STATISTIK QAYD ETISH

TURSUNOV FERUZBEK NAVRO'ZJON O'G'LI
Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti
“Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari” fakulteti
RST-76 guruh talabasi
feruzbektursunov08@gmail.com
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
kat.o`qituvchisi **ZOKIROVA MUNISA JAMOLIDDIN QIZI**
munisahusniddinova9@gmail.com

Annotatsiya: Tadqiqot natijalari asosida shuni xulosa qilish mumkinki, davlat qarzini statistik qayd etish va uni samarali boshqarish iqtisodiy barqarorlikni ta’minlashning muhim shartlaridan biridir. O‘zbekiston misolida olib borilgan tahlillar ichki va tashqi qarz o‘rtasidagi nisbat nisbatan muvozanatlashganligini va qarz yukining maqbul darajada ekanligini ko‘rsatdi. Bu esa mamlakatda qarz siyosati ehtiyotkorlik bilan yuritilayotganligini anglatadi.
Shu bilan birga, qisqa muddatli qarz ulushining mavjudligi likvidlik xavfini yuzaga keltirishi mumkinligi aniqlandi. Shu sababli qarz portfelida uzoq muddatli majburiyatlar ulushini oshirish, qarzning qaytarish muddatlarini optimallashtirish va risklarni kamaytirish muhim vazifa hisoblanadi. Bu choralar davlat moliyasining barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi.
Tadqiqot davomida aniqlangan yana bir muhim jihat – milliy statistik amaliyot bilan xalqaro standartlar o‘rtasidagi tafovutlarning mavjudligidir. Ushbu tafovutlar qarz ko‘rsatkichlarini baholashda noaniqliklarni keltirib chiqaradi va xalqaro taqqoslashlarni qiyinlashtiradi. Shu sababli xalqaro metodologiyalarga to‘liq moslashish, ayniqsa qarz tasnifi va hisobga olish tizimini unifikatsiya qilish zarur.
Amaliy jihatdan quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin: davlat qarzini boshqarishda uzoq muddatli strategiyani ishlab chiqish, ichki qarz bozorini rivojlantirish, qarz mablag‘laridan foydalanish samaradorligini oshirish va statistik ma’lumotlarning shaffofligini ta’minlash. Bundan tashqari, qarz monitoringi tizimini raqamlashtirish orqali ma’lumotlarni real vaqt rejimida tahlil qilish imkoniyatlarini kengaytirish maqsadga muvofiqdir.
Yakuniy natija sifatida ta’kidlash mumkinki, davlat qarzining barqaror darajada saqlanishi nafaqat uning hajmiga, balki uning tarkibi va boshqaruv sifatiga ham bevosita bog‘liqdir. Shu bois qarz siyosatini shakllantirishda kompleks yondashuvni qo‘llash va xalqaro tajribadan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.tahlil qilingan. Tadqiqotning maqsadi qarzni to‘g‘ri hisobga olish usullarini aniqlash va ularni O‘zbekiston misolida baholashdan iborat. Tadqiqot